

ПЛОВДИВСКИ МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ НА 70 ГОДИНИ

Д. Вучев

Пловдив – новата културна столица на Европа – е един от най-древните поселища не само на континента, но и в света. Историята му отброява осем хиляди години. Тракийски център, български център, херцогство през Средновековието, един от най-красивите градове на Балканите през Османското владичество – това е вечният град на нашите земи, разположен сред тепетата на брега на р. Марица в Горно-Тракийската низина. Още след Освобождението през 1878 г. и особено след Съединението – 1885 г. в новата държава с особена острота се осъзнава необходимостта от образовани кадри с различни специалности, в т.ч. и от лекари. През 1878 г. в страната са налице само 70 лекари, а четвърт век след това те са вече 560. Носители на най-благородни и възвишени възрожденски идеали, родолюбци и патриоти, българските лекари са възпитаници на различни европейски школи, но главно на руската и френската. Те всички носят духа и стила на страната, в която са се дипломирали. До 1918 г., когато се основава Медицинският факултет в Софийския университет, образоването и специализацията на лекарите се провеждат в чужбина.

След Втората световна война, през 1945 г. се разкрива вторият в страната Медицински факултет (МФ). В края на 1944 г. обединение от пловдивски интелектуалци и общественици основава „Общограждански комитет за културно издигане на Пловдив“, който работи за основаване на университет, създаване на симфоничен оркестър и откриване на музикално училище в града.

Идеята за откриване на Медицински факултет в университета се посреща с въздушевание, но сред столичните среди възникват възражения. Благодарение обаче на настойчивата намеса на д-р Рачо Ангелов – първи следвоенен министър на народното здраве, по предложение на министър-председателя Кимон Георгиев, с Указ №180 от 4 август 1945 г. е одобрено постановление на МС от 31 юли, с което се приема Наредба-закон за откриване на Държавен университет в гр. Пловдив с два факултета – **медицински** и аграрно-лесовъден. Указът е публикуван в ДВ, 9 август 1945 г.

Първото заседание на академичния съвет на Пловдивския университет се провежда в София на 12.09.1945 г. В него влизат командировани за една учебна година по трима преподаватели от Софийския университет: проф. д-р Г. Янков (УНГ) – избран за ректор, доц. д-р М. Марков (съдебен медик) – секретар и декан на МФ – проф. д-р П. Николов (фармаколог). Месец по-късно членовете на Академичния съвет заминават за Пловдив. За преподаватели са поканени и други хабилитирани лица от Софийския университет. По предложение на министъра д-р Р. Ангелов е обнародвана Наредба-закон за отстъпване на Пловдивската държавна болница за нуждите на МФ. Обявени са конкурси за над 20 редовни доценти, началниците на отделения стават главни, а лекарите – редовни асистенти. На МФ са предоставени за аудитории Търговската гимназия, помещения в Областната стопанска камара, салона на кино „Балкан“, Дома на благотворителността и народното здраве „Д. Кудоглу“ и др.

Първата учебна година е тържествено открита в салона на кино „Балкан“ на 26 ноември, с приветствие от декана проф. П. Николов, а първата лекция „Увод в биологията“ е изнесена от доц. Р. Попиванов (министър на МНЗ през 80-те години на 20. век). Официалното откриване на Пловдивския университет се провежда на 9 декември в салона на Военния клуб, от ректора проф. д-р Г. Янков, в присъствието на ректора на Софийския университет – проф. д-р П. Ораховац. Приветствие поднася и министърът на информацията и изкуствата Димо Казасов, който обявява и наименованието на Пловдивския университет – **Паисий Хилендарски**.

В хода на времето са избрани първите асистенти пловдивчани – д-р Н. Бошев, д-р В. Василев и д-р Н. Крушев. Немногобройните хабилитирани преподаватели в началото ръководят по няколко катедри. Някои асистенти са командировани за по няколко месеца в София за придобиване на опит в научно-преподавателската работа. На следващата година – 1946 г. е избран за нов ректор проф. Ц. Кристанов и нов декан на МФ – доц. Б. Юруков. Бившият ректор проф. Г. Янков и деканът проф. П. Николов са удостоени за почетни доктори на Пловдивския университет.

По решение на Народното събрание от май 1950 г. медицинските факултети в София и Пловдив се обособяват като отделни висши учебни заведения към МНЗ и се преименуват в Медицински академии. Замесник-ректорът на Пловдивския университет през последните 2 години проф. Елисей Янев поема ръководството на новата Пловдивска медицинска академия, която се именува **Иван П. Павлов** – носителят на Нобелова премия, обявен за „старейшина на физиолозите в света“ (*princeps physiologorum mundi*).

В хода на промените през десетилетия следва отново преименуване – във Висш медицински институт „Ив. П. Павлов“. През периода 1957-64 г. ректор е проф. Тодор Захариев, профилиран по организация на здравеопазването, който с професионалната си подготовка (работил е в СЗО), личните си качества на ръководител и изключителния си ентусиазъм допринася за разширяването и утвърждаването на ВМИ – Пловдив като водещо висше учебно заведение в страната. Разраства се студентската научно-кръжочна дейност. Сред студентите в извън аудиторното време са популярни организирани спортни дейности, културните изяви (студентски хор, камерен и естраден оркестър, театрален състав, клуб на художника и др.), както и полагането на доброволен студентски бригадирски труд. Така самите студенти допринасят за разширяване на териториалната база на ВМИ, в т.ч. университетската сграда, строителни ремонти на общежития и аудитории, почивна станция на язовир Батак и др.

Първоначално притурка към „Сборник трудове на ВМИ – Пловдив“ от 1959 г. започва да излиза като самостоятелно издание научното списание на института **Folia medica**, което понастоящем се печата на английски език и е сред най-авторитетните български медицински списания с широка международна известност в десетки страни по света.

По наша преценка това е времето, през което можем да говорим за създаването на истински школи в клиничната медицина, респ. в катедрите на ВМИ – Пловдив: от професорите по вътрешни болести и терапия – Б. Юруков, А. Митов, П. Миронов, по педиатрия – Ив. Андреев, Ив. Вапцаров, Хр. Михов, по хирургия – Ю. Тошев, А. Червенаков, Л. Хайдутков, Я. Добрев, П. Дееничин, Ив. Зънзов и т.н.

Още от 1962 г. проф. Т. Захариев докладва пред Министерския съвет за необходимостта от преподаване на специалност по стоматология към института, но едва през 1970 г. идеята му се осъществява, а през 1974 г. се разкрива и Стоматологичен факултет, с първи декан доц. д-р М. Банчев. През 1978 г. се създава и филиал на Института в Пазарджик, с клинична база Окръжната болница в града и декан проф. д-р Ст. Байкушев. Просъществувал до 1991 г., филиалът е база за развитието на редица академични преподавателски кадри.

От 1992 г. Медицинска академия – София се реформира, наред с промените в обществено-икономическия живот в страната. ВМИ – Пловдив получава автономност, административно-стопанска и финансова самостоятелност и от 2002 г. е обявен по решение на Народното събрание като Медицински университет – гр. Пловдив.

По време на двата ректорски мандата 2003-2011 г. на доц. Г. Паскалев, МУ – Пловдив регистрира успехи, от мащаба на тези при ръководството на проф. Т. Захариев. Факултетът по дентална медицина заема новата си база (2006 г.), основани са Фармацевтичен факултет (2003 г.) и Факултет по обществено здраве „Тодор Захариев“ (2009 г.) с декан проф. Желязко Христов, изграден е нов, модерен аудиторен комплекс, обновен е двора и е издигнат паметник на *Ив. П. Павлов* – патрон на ВМИ до 1992 г., обновени са студентските общежития, столовете и университетската библиотека, въведено е англоезично обучение на чуждестранни студенти и др.

Университетската многопрофилна болница „Св. Георги“ се простира основно на две териториални бази, в клиниките на които се приемат и лекуват пациенти от цяла Южна България. Тя се явява приемник на бившата Държавна първостепенна болница в Пловдив – първата клинична база на Медицинския факултет в града и е водеща в консултативно-диагностичната и лечебната практика за целия регион. Основаното още през 1942 г. средно медицинско училище

в града, се развива до Медицински колеж с 10 специалности, в рамките на Медицинския университет (от 1997 г.). Тук се обучават и подготвят професионални бакалаври в помощ на голямата медицина и фармация.

Сегашният престиж на Медицинския университет – Пловдив, резултат на всеотдайния труд на поколения преподаватели и учени, отдавна е надхвърлил националните рамки. По думите на неговия ректор чл. кор. проф. д-р Ст. Костянев „Медицинският университет – Пловдив има защитен международен сертификат за качество ... , член е на европейската асоциация на университетите и други авторитетни международни организации, има подписани договори за сътрудничество с близо 100 университета в Европа, Америка и Азия.“ В съвременieto ни, когато дефицитът на духовност е повече от забележим, девизът „*Посветени на хуманността*“ събира в едно високите хуманни идеали и цели на обновени административно-управленски, на лечебно-преподавателския и научен екип в Медицинския университет – Пловдив, *с вяра към бъдещето!*

ЧЛ. КОР. ПРОФ. Д-Р ПЕТЪР НИКОЛОВ – 120-ГОДИШЕН ЮБИЛЕЙ

Д. Вучев

И днес, 120 г. от рождението му (1894-1990), личността на изтъкнатия учен – основоположник на съвременната българска фармакология респектира поколения български медици.

Проф. П. Николов е роден през 1894 г. във В. Търново, където завършва гимназия със златен медал. Първоначално работи като помощник-аптекарь. Медицина завършва през 1925 г. в Медицинския факултет (МФ) на Софийския университет, където остава на работа като асистент на видния наш учен проф. Вл. Алексиев, ръководител на Катедра по терапия и фармакология. Специализира фармакология и токсикология във Виена и в Рим. Хонорован доцент е до 1938 г., а редовен доцент – до 1945 г., когато е избран за извънреден професор. Той е първият декан на МФ в Пловдив (1945/1946) и ръководител на катедрата по фармакология във ВМИ-София до 1962 г. През 1947 г. е избран за редовен професор, а от 1958 г. е член-кореспондент на БАН, където от 1963 г. завежда Секция по фармакология към Института по физиология. Проф. П. Николов е дмн, дбн, дхк и „сър“ на международното научно дружество „Пуркиние“. Носител е на много държавни отличия и награди: „Заслужил деятел на науката“, „Народен лекар“, награждаван е с орден за наука и изкуство, златен орден на труда, орден за граждански заслуги, златен медал от БЧК, орден „Кирил и Методи“ и др.

Научните интереси и практическата реализация на проф. П. Николов от самото начало на творческата му дейност са разностранни – насочени към клиничната и експерименталната фармакология, фармакотерапията, вътрешните болести и токсикологията, фито- и балнеотерапията.

Проф. П. Николов остави огромно научно наследство – има публикувани над 250 научни труда в България и чужбина – на руски, френски, немски и италиански езици. Автор е на учебници по фармакология, лекарствени справочници и наръчници по фармакотерапия и фитотерапия, предназначени за студенти, специализиращи и практикуващи лекари. Монографията „Фитотерапия“ (1966) е преведена на руски език и продължава да се ползва от широк кръг читатели.

Изследователската дейност на проф. П. Николов е многостранна, черпеща източници от народната медицина и билколечението. Той доказва лечебните свойства на много български лекарствени растения и продукти – маслодайна роза, лудо биле, вълнист напръстник, горицвет, кукуряк, чесън, на киселото мляко и др. Като поставя началото на фармакологичните изследвания у нас, той е първият експериментатор фармаколог и токсиколог. Участва и в създаването

на оригинални български препарати – пулмохин, вителозин, лактозин, хромохризин и др.

Проф. Николов първи в света открива антипаразитното действие на бигванидни съединения при тропическа малария (синталин, 1943) – една година преди откриването на аналогичен препарат палудрин и до сега прилаган в практиката. Първ доказва лечебните качества и на вълниестия напръстник – *дигиталис ланата*. Изучава лечебните свойства на редица лекарствени растения с противотуморно, диуретично, антиконвулсивно, хипотензивно, антипаразитно действие.

Проф. П. Николов е един от основоположниците и на медицинската токсикология у нас, посвещавайки редица свои трудове на интоксикациите с олово, хлороформ, метанол, антибиотици и др. Съавтор е (с проф. Веселин Петков) на първата у нас „Лекарствена токсикология“.

Проф. Николов има значителни заслуги за създаването на националната фармацевтична промишленост. Дългогодишен член е на комисията по лекарствени средства към МЗ.

Като ръководител на катедрата по фармакология във ВМИ-София, проф. П. Николов има заслужена слава на изключителен педагог и обаятелен лектор. Десетки са неговите ученици. Проф. Николов е член на много национални и чуждестранни научни организации – Германското фармакологично дружество, Международната лига на фармаколозите „Зефир“, почетен член е на Международното биологическо дружество „Пуркиние“, председател е на дружеството на фармаколозите в България, секретар на дружеството на интернистите, почетен доктор на ВМИ-Пловдив (1946), член основател на Републиканското дружество по физиологични науки, почетен член на дружеството на фармацевтите, съосновател на Дружеството по история на медицината в България и др. Участва в редколегии на списанията „Съвременна медицина“, „Фармация“, на международното списание „Ексерта medica“, „Известия на института по физиология на БАН“ и др.

В историята на българската медицина, като доайен и основоположник на съвременната фармакологична наука, проф. П. Николов освен с широтата и разгърнатостта на научните си интереси, се откроява и с безспорните си теоретико-приложни и практически приноси, актуални и днес във фармакологията и фармакотерапията. Името му се свързва със създаването на родното фармацевтично производство, за което медицинската и публичната общественост у нас му дължи заслужено уважение и признателност.

